

YTTRANDE

2018-10-01

Ärendenr:

NV-06140-16

Mark- och miljödomstolen

mmd.umea@dom.se

Yttrande i mål nr M 1611-16 och M 991-18, angående ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till verksamheten vid Domsjö Fabrikers anläggning i Domsjö i Örnsköldsviks kommun

Med anledning av mark- och miljödomstolens förelägganden, aktbilaga 102 och aktbilaga 108 (M 1611-16), anför Naturvårdsverket följande.

Naturvårdsverkets yttrande begränsar sig till frågor om utsläpp till vatten och luft, energihushållning samt Natura 2000-bestämmelserna (M 1611-16) samt frågan om dispens (M 991-18).

Inriktningen för detta yttrande är att bemöta vad Domsjö Fabriker AB (Domsjö) framfört och redovisat i aktbilaga 99, 100 och 111 (M 1611-16) samt i aktbilaga 16 och 22 (M 991-18). För ytterligare motivering av Naturvårdsverkets ställningstaganden hänvisar vi till vårt tidigare yttrande den 29 juni 2018. Vad gäller Naturvårdsverkets inställning och yrkanden redovisas detta nedan till fullo, d.v.s. en konsoliderad version med såväl det som kvarstår sedan tidigare yttrande och det som Naturvårdsverket nu justerat. För att underlätta läsningen anges särskilt vilka yrkanden som justerats eller som tillkommit i jämförelse med tidigare.

1. Inställning och yrkanden

Naturvårdsverket medger att tillstånd ges till produktion av 255 000 ton blekt sulfitmassa, 25 000 ton etanol och 170 000 ton ligninprodukter (torrvikt).

Naturvårdsverket medger att tillstånd ges att i bolagets reningsanläggning ta emot och behandla processavloppsvatten från den egna verksamheten och från SEKAB Biofuels and Chemicals AB (SEKAB).

I första hand bestrider Naturvårdsverket att permanent tillstånd ges för att ta emot avloppsvatten från AkzoNobel Function Chemicals AB (Akzo). Natur-

vårdsverket medger dock att bolaget ges tidsbegränsat tillstånd som längst till och med den 31 december 2020 att ta emot avloppsvatten från AkzoNobel.

I andra hand medger Naturvårdsverket att tillstånd ges för att ta emot avloppsvatten även från Akzo Nobel, under förutsättning att det föreskrivs slutliga villkor för utsläpp till vatten i enlighet med Naturvårdsverkets yrkanden, se avsnitt 1.1 nedan. (*nytt yrkande*)

Naturvårdsverket bestrid att tillstånd ges, i enlighet med bolagets formulering, att ta emot processavloppsvatten från ”externa verksamhetsutövare inom Domsjös industriområde”.

I första hand bestrid Naturvårdsverket att tidsbegränsad dispens ges från BAT-AEL avseende utsläpp av stoft från lutpannor. För det fall mark- och miljödomstolen finner att det finns skäl för dispens yrkar Naturvårdsverket i andra hand att en tidsbegränsad dispens ges t.o.m. den 30 juni 2021. (*justerat yrkande*)

Naturvårdsverket bestrid att permanent dispens ges för BAT-AEL avseende utsläpp av kväveoxider. Naturvårdsverket medger dock att tidsbegränsad dispens ges t.o.m. den 30 juni 2021.

Naturvårdsverket godtar bolagets förslag till föreskrift om när befintligt tillstånd ska upphöra att gälla och frånfaller därför yrkandet om att det nya tillståndet ska börja gälla när domen vunnit laga kraft. (*frånfallet yrkande*)

Naturvårdsverket yrkar utöver eller med ändring av bolagets villkorsförslag att följande villkor, provotidsredovisningar och provisoriska föreskrifter föreskrivs.

Naturvårdsverkets redovisade inställning ovan förutsätter att verksamheten inte kräver ett tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken alternativt att ett sådant tillstånd kan ges senast vid samma tidpunkt som det ansökta tillståndet enligt 9 kap. miljöbalken.

1.1. Utsläpp till vatten

1.1.1. Yrkande i första hand, slutliga villkor (justerat yrkande)

Naturvårdsverket yrkar att följande slutliga villkor föreskrivs.

- V1. Utsläppet till vatten, inräknat samtliga utsläppspunkter, får inte överstiga följande årsmedelvärden.

		t o m 31/12 2020	fr o m 1/1 2021
Avloppsvatten från		Domsjö SEKAB Akzo	Domsjö SEKAB
COD*	ton/d	42	22
SÄ GF/A	ton/d	3,0	2,3
Kväve	kg/d	300	230
Fosfor	kg/d	50	38

*Tillsynsmyndigheten bemyndigas med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken avseende utsläpp till vatten av organiska ämnen föreskriva vilket utsläppsvärde för parametern TOC som ska gälla som villkor istället för det i domen föreskrivna villkoret angivet som COD.

(justerat yrkande)

1.1.2. Yrkande i andra hand (nytt yrkande)

För det fall att mark- och miljödomstolen medger Domsjö fortsatt tillstånd att ta emot avloppsvatten från Akzo, d.v.s. även efter den 1 januari 2021, och att så också sker, ska som villkor för COD gälla att utsläppet inte får överstiga 28 ton/d som årsmedelvärde. I övrigt ska utsläppsvillkor enligt vårt förstahandsyrkande V1 gälla.

1.1.3. Yrkande i tredje hand, uppskjuten fråga (nytt yrkande)

För det fall att mark- och miljödomstolen skjuter upp frågan om villkor för utsläpp till vatten yrkar Naturvårdsverket i tredje hand enligt följande.

Utredning

Bolagets förslag till utredningsvillkor U5 och U6 kan godtas, med justeringar att utredningarna ska

- redovisas till mark- och miljödomstolen senast den 31 december 2019,
- genomförs i samråd med tillsynsmyndigheten, och
- som målsättning med utredningarna ska anges att de faktiska utsläppen vid sökt produktion minskas enligt nedanstående tabell.

Avloppsvatten från		Domsjö SEKAB	Domsjö SEKAB Akzo
COD*	ton/d	15	20
SÄ GF/A	ton/d	1,5	1,5
Kväve	kg/d	150	150
Fosfor	kg/d	25	25

*Tillsynsmyndigheten bemyndigas med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken avseende utsläpp till vatten av organiska ämnen föreskriva vilket utsläppsvärde för parametern TOC som ska gälla som villkor istället för det i domen föreskrivna villkoret angivet som COD.

Utredningen ska redovisas senast den 31 december 2019 och genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten.

Provisoriska villkor

Under prövotiden ska följande provisoriska villkor gälla.

Avloppsvatten från		Domsjö SEKAB Akzo
COD, i första hand	ton/d	42
SÄ GF/A	ton/d	3,0
Kväve	kg/d	300
Fosfor	kg/d	50

1.2. Utsläpp till luft

Naturvårdsverket yrkar att följande slutliga villkor föreskrivs.

- L1. Utsläpp av stoft från lignintorkarna får som årsmedelvärde högst uppgå till 25 mg/Nm³ tg.
(*justerat yrkande*)

Naturvårdsverket yrkar att villkoren för utsläpp till luft i övrigt skjuts upp under en prövotid. Bolaget ska under prövotiden genomföra följande utredningar.

- UL1. Uppföljning och kontroll av tillförlitligheten i mätsystemen vid samtliga utsläppskällor, förutom lignintorkar, avseende utsläpp av svaveldioxid, svavelväte, kväveoxider och stoft. I kontrollen ska ingå en granskning av hela mätsystemet utförd av oberoende expertis.

Nya mätdata ska redovisas för respektive utsläppskälla som koncentration (mg/Nm³ tg, 5 % syre), mängd (ton/år) och produktionsrelaterad mängd (kg/ton massa). Nya mätningar ska även göras avseende utsläpp av svavelväte från sedimentationsbassängerna.

(*justerat yrkande*)

- UL2. På grundval av nya mätdata ska åtgärder för att minska utsläppen utredas och utvärderas. Åtgärdernas tekniska utformning, kostnader och vilka utsläppsminskningar de leder till ska beskrivas. För utsläpp av kväveoxider från lutpannorna ska utredas möjligheten att installera rening med SNCR-teknik. Särskilt ska utredas användning av ammoniak i gasform som reduktionsmedel. Målet för utredningarna ska vara att vid sökt produktion kunna innehålla följande villkorsnivåer.

Ämne	Utsläppskälla	Utredningsmål
Svaveldioxid	Verksamheten	400 ton per år

Svavelväte	Lutpannor	10 mg/Nm ³ torr gas, 5 % syre
Svavelväte o andra illaluktande gaser	Biorening	Minimeras
Kväveoxider	Lutpannor	180 mg/Nm ³ torr gas, 5 % syre
Stoft	Lutpannor	20 mg/Nm ³ torr gas, 5 % syre

(justerat yrkande)

Utredningarna med förslag till slutliga villkor ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast den 30 juni 2020 och ska genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten. Utredning om åtgärder mot utsläpp av svavelväte och andra illaluktande gaser ska dock redovisas senast den 31 december 2018.

(justerat yrkande)

Följande provisoriska föreskrifter ska gälla intill dess mark- och miljödomstolen har beslutat annat. För det fall att tidsbegränsad dispens ges enligt 1 kap. 16 § industriutsläppsförordningen ska dispensen förenas med villkor om att PL4 och PL5 ska följas under dispensperioden t.o.m. den 30 juni 2021. Det innebär således att även dessa dispensvärden, enligt industriutsläppsförordningen, avser all drift.

(justerat yrkande)

PL1. Nya mätplatser och mätsystem för mätning av stoft från lutpannor ska installeras senast den 30 juni 2019 i samråd med tillsynsmyndigheten.

PL2. Utsläppet av svaveldioxid från verksamheten (lutpannor, blåsgasskrubber, bisulfittorn, lignintorkar och fackla) får uppgå till högst 800 ton per år.

(justerat yrkande)

PL3. Utsläppet av svavelväte från lutpannorna får överstiga 20 mg/Nm³ torr gas vid 5 % syre, högst 5 % av drifttiden som månadsmedelvärde.

PL4. Utsläppet av kväveoxider från lutpannorna får som årsmedelvärde uppgå till högst 360 mg/Nm³ torr gas vid 5 % syre.

PL5. Utsläppet av stoft från lutpannorna får som årsmedelvärde uppgå till högst 120 mg/Nm³ torr gas vid 5 % syre.

Villkor PL3, PL4 och PL5 gäller respektive lutpanna var för sig.

(justerat yrkande)

1.3. Energihushållning

1.3.1. Yrkanden i första hand

I första hand yrkar Naturvårdsverket att villkor för energihushållning skjuts upp under en prövotid. Bolaget ska under prövtiden utreda följande.

EU1. Möjligheterna att öka den egna elproduktionen. Utredningen ska omfatta hur energiresurser som uppkommer i verksamheten i större utsträckning kan utnyttjas för elproduktion i den egna anläggningen eller externt. I utredningen ska ingå åtgärder för att utnyttja producerad ånga på ett bättre sätt så att elproduktionen kan ökas samt hur produktionsprocesser kan

anpassas till lägre ångtryck för att öka möjligheterna till elproduktion. Redovisning ska ske av vilken elproduktion som kan uppnås, investerings-, drifts- och kapitalkostnader samt vilken påverkan i övrigt åtgärderna kan ha på verksamhetens energibalans.

(justerat yrkande)

EU2. Åtgärder för att nyttiggöra biogas som produceras i verksamheten. Utredningen ska omfatta nyttiggörande av biogasen inom egen anläggning eller externt. Utredningen ska också omfatta eventuella läckage av metan som sker och hur dessa kan åtgärdas. Redovisning ska göras av tekniskt möjliga åtgärder, effekten av åtgärderna, drifts- och kapitalkostnader samt vilken påverkan i övrigt åtgärderna kan ha på verksamhetens energibalans.

(justerat yrkande)

EU3. Bolaget ska på basis av den energikartläggning som bolaget är skyldigt att genomföra enligt lag (2014:266) om energikartläggning vid stora företag upprätta en energihushållningsplan för anläggningen. I planen ska redovisas möjliga åtgärder för att effektivisera energianvändningen och för att i så hög grad som möjligt använda förnybara energikällor. För varje åtgärd ska redovisas effekten av åtgärden, investerings- och driftskostnad samt beräkning av dess ekonomiska lönsamhet. För den samhällsekonomiska lönsamheten ska en kalkylränta på 3,5 % och en avskrivningstid motsvarande åtgärdens tekniska livslängd användas. Bolaget ska ange vilka åtgärder man åtar sig att genomföra samt inom vilken tid.

Utredningarna EU1-EU3 ska redovisas senast den 30 juni 2020.

1.3.2. Yrkanden i andra hand

I det fall att mark- och miljödomstolen skulle ogilla Naturvårdsverkets yrkande EU3 yrkar Naturvårdsverket i andra hand att villkor EU3 ersätts med följande slutliga villkor.

- E1. Bolaget ska vart fjärde år med början senast den 30 juni 2020 ge in en energihushållningsplan till tillsynsmyndigheten. Syftet med planen ska vara att effektivisera och minska energianvändningen relativt produktionen samt att öka andelen egenproducerad el. Av planen ska följande framgå.
- Vilka åtgärder som är tekniskt möjliga att genomföra, samt kostnaderna och energibesparingen för dessa.
  - Kostnads kalkyler omfattande minst total investeringskostnad och återbetalningstid, grundad på åtgärdernas livscykelkostnader.
  - Vilka åtgärder som har genomförts och bedömning av vilka åtgärder som är skäligen att genomföra kommande fyraårsperiod samt en motivering av varför övriga åtgärder inte bedöms skäligen.

Åtgärder för energieffektivisering ska successivt vidtas.

Tillsynsmyndigheten får meddela skäligen villkor om vilka energihushållningsåtgärder, framtagna inom ramen för planen, som ska genomföras och inom vilken tid

I detta andrahandsyrkande ska de uppskjutna frågorna omfatta möjligheter att öka den egna elproduktionen samt ökat nyttiggörandet av biogas. Utredningsvillkoren EU1 och EU2 kvarstår därmed som i förstahandsyrkandet.

2. Grunder och utveckling av talan

2.1. Grunder

Bolaget har inte visat att verksamheten kan bedrivas på ett för människors hälsa och miljön acceptabelt sätt med enbart de villkor och förslag på skyddsåtgärder som bolaget föreslår. För att tillståndet ska säkerställa att verksamheten uppfyller de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken behöver de av Naturvårdsverket yrkade villkoren föreskrivas.

Bolaget ska, i enlighet med 2 kap. 3 och 7 § miljöbalken, vidta alla de skyddsåtgärder och försiktighetsmått som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet så länge det inte kan anses orimligt. För detta ska även bästa möjliga teknik användas. Detta gäller redan vid risk för skada eller olägenhet.

Att verksamhetsutövare ska hushålla med råvaror och energi och i första hand använda förnybara energikällor följer av 2 kap. 5 § miljöbalken. Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) har i ett flertal avgöranden¹ klargjort att det är lämpligt att för större processindustri med stor energianvändning reglera denna i särskilda villkor. MÖD har också genom utredningsvillkor angett vilken redovisning som anses vara rimlig för att en bedömning av hur energihushållningen uppfyller miljöbalkens krav ska kunna göras.

Bolaget har enligt 2 kap. 1 § miljöbalken bevisbördan för att verksamheten bedrivs i enlighet med kapitlets krav och ska vidta de åtgärder som krävs för att uppfylla hänsynsreglerna så länge bolaget inte har visat att de är orimliga att uppfylla. Av 22 kap. 25 § första stycket miljöbalken framgår att ett tillstånd bl.a. ska innehålla de villkor som behövs med avseende på hushållningen med naturresurser (p. 9) och de villkor om utsläpp, begränsningsvärden och bästa möjliga teknik som behövs för att hindra eller begränsa skadlig påverkan på grund av föroreningar (p. 6).

Med stöd av ovanstående grunder utvecklas nedan skälen till vår inställning och av oss framställda yrkanden.

2.2. Tidpunkt för tillståndet att börja gälla

Bolaget har föreslagit att det ska föreskrivas i tillståndet att det befintliga tillståndet ska upphöra att gälla senast den 1 januari som infaller efter det att det nya tillståndet har vunnit laga kraft. Om den 1 januari infaller tidigare än tre månader från datum för laga kraft ska dock det befintliga tillståndet istället upphöra att gälla den 1 januari samma år.

Naturvårdsverket har förståelse för att bolaget kan behöva viss tid på sig att anpassa verksamheten för att den ska bedrivas i enlighet med de nya villkoren i

---

¹ Se bl.a. Miljööverdomstolen dom 2007-12-18 i mål M 1352-07 Swedish Tissue AB; Mark- och miljööverdomstolens domar: 2014-06-27 i mål M 7429-13 Boliden Mineral AB, Rönnskärsverken, 2016-01-19 i mål M 3173-15 Södra Cell Mörrum samt 2016-01-22 i mål M 10031-14 Boliden Mineral AB, Aitikgruvan.

tillståndet och vi bedömer att det föreslagna villkoret medger en rimlig tidsfrist. Naturvårdsverket godtar därför bolagets förslag.

2.3. Prövotider

Det är angeläget att de uppskjutna frågorna avgörs så snart som möjligt, vilket även framgår av 22 kap. 27 § tredje stycket. Naturvårdsverket anser att prövotiderna ska anges med datum, istället för att knytas till lagakraftvunnen dom. Detta för att undgå att samtliga prövotider automatiskt flyttas framåt för det fall någon fråga överklagas.

2.4. Utsläpp till vatten

2.4.1. Fråga om slutliga villkor eller fortsatt prövotid

Bolaget har yrkat att frågan om slutliga villkor för utsläpp till vatten skjuts upp och att villkor föreskrivs om utredningar och att dessa ska redovisas till mark- och miljödomstolen senast tre år från det att tillståndet vinner laga kraft.

Med en normal fortsatt handläggningstid kan man bedöma att en kommande dom kan vinna laga kraft någon gång under första kvartalet 2019, vilket innebär att prövotidsredovisningen skulle behöva lämnas in första kvartalet 2022. Om domen överklagas skulle prövotidsredovisningen, med bolagets formulering av prövotidsföreskrifterna, automatiskt flyttas fram ytterligare till dess att mark- och miljööverdomstolen avgjort målet. Tidsutdräkten efter prövotidsredovisningen för dom innefattande slutliga villkor samt för genomförande av de åtgärder som krävs är svårt att ha någon uppfattning om, men det finns en betydande risk att den faktiska minskningen av utsläppen till recipienten skulle komma att ligga ytterligare ett antal år framåt i tiden.

Naturvårdsverket vill påminna om att den första domen som, efter att problemen med legionella uppstått, ålade Domsjö att utreda åtgärder för att minska utsläppen till vatten kom redan den 8 juni 2012. Bolaget har sedan steg för steg begärt förlängning av tiden för utredning. Den nu gällande domen från mark- och miljödomstolen av den 18 mars 2016 (M 2849-11 och M 1508-13) ålade Domsjö att senast den 30 april 2017 inkomma med utredning angående reningsteknik och förslag till slutliga villkor. Dessa prövotidsärenden är som bekant förklarade vilande i avvaktan på dom i nu aktuell tillståndsansökan.

Naturvårdsverket konstaterar att Domsjö till dags datum under mer än sex år fått tillåtelse att driva reningsanläggningen med förhöjda utsläpp. Bolagets yrkande om fortsatt utredning riskerar att medföra att det kommer att dröja ytterligare minst fyra, kanske upp mot sex-sju år innan utsläppen minskats till den utsläppsnivå som bolaget med den tidigare reningsanläggningen klarat av att hålla. Det innebär att recipienten som redan klassas som ”måttlig status” under mer än tio år kommer att ha belastats med överutsläpp av föroreningar, vilka hade kunnat undvikas med tillämpning av modern och tillgänglig reningsteknik.

Med detta som bakgrund motsätter sig Naturvårdsverket att Domsjö ges ytterligare tid för utredning. Beslut om villkor för utsläpp till vatten bör fattas på grundval av tillgängligt underlag. I den mån det finns osäkerhet om reningsteknik och kostnader är det bolaget som bör få ta ansvaret för detta.

Om mark- och miljödomstolen trots vad Naturvårdsverket anfört medger fortsatt prøvotid för utsläpp till vatten anser vi att prøvotiden ska sättas betydligt kortare än vad bolaget yrkat, inte längre än till den 1 januari 2020. Beträffande utredningsföreskrifter och provisoriska villkor, se avsnitt 2.4.4.

2.4.2. *Avloppsvatten från externa verksamheter*

Bolaget har i denna del anfört att en reglering som tar sikte på specifikt angivna verksamheter, processer eller bolag inte är lämplig. Detta eftersom förändringar i ägandestrukturer eller tillverkningsprocesser kan få till följd att avloppsvatten som är avsett att omfattas av tillståndet inte kan tas emot.

Naturvårdsverket delar inte bolagets uppfattning. Tillståndet att ta emot avloppsvatten från SEKAB avser inte från *företaget* SEKAB. Det avser istället avloppsvatten från den anläggning som finns på platsen och som idag bedrivs i SEKAB:s regi. Om det sker företagsförändringar på så sätt att något annat företag tar över driften av anläggningen kommer Domsjö även fortsättningsvis ha rätt att ta emot avloppsvatten från denna anläggning. Om förändringar sker i processen vid SEKAB som påverkar avloppsvattnets karaktär kommer detta att för såväl Domsjö som SEKAB behöva handläggas antingen som anmälningsärenden eller ändringstillstånd.

Med bolagets öppna formulering finns det en risk för att det skulle kunna tolkas som att Domsjö har rätt att ta emot avloppsvatten från vilken verksamhet som helst i området, med vilken som helst karaktär, vilket Naturvårdsverket anser är orimligt.

2.4.3. *Avloppsvatten från AkzoNobel*

Tillståndet för Domsjö att ta emot avloppsvatten från Akzo och tillståndet för Akzo att avleda avloppsvatten till Domsjö vilade på förutsättningen att det vid den tidpunkten fanns en reningsanläggning vid Domsjö som hade tillräcklig kapacitet och en reningsprocess som hade förmåga att tillfredsställa rena såväl det egna avloppsvattnet, avloppsvatten från SEKAB samt avloppsvatten från Akzo. 2013 stängde Domsjö den aeroba delen av reningsanläggningen. Från den tidpunkten föreligger inte denna grundläggande förutsättning för tillstånden. Naturvårdsverkets uppfattning är därmed att såväl Domsjös som Akzos tillstånd måste omprövas.

Frågan om vilka avloppsvatten som Domsjö får ta emot avgörs i tillståndsprövningen för Domsjö, och ingen annanstans. Om Domsjö har förutsättningar för att ta emot avloppsvatten från Akzo ska inte Domsjö ges tillstånd för detta. Huruvida det föreligger ett tillstånd för Akzo att leda avloppsvatten till Domsjö saknar i princip betydelse i det nu aktuella målet. Konsekvensen om Domsjö inte ges tillstånd att ta emot avloppsvatten från Akzo blir dock att Akzo måste söka omprövning av det egna tillståndet. Naturvårdsverket vill anmärka att vi i våra yrkanden föreslagit en praktisk lösning genom att vi medgett att Domsjö får ett tidsbegränsat tillstånd att ta emot avloppsvatten från Akzo.

Eftersom bolaget under sex år har utrett avloppsvattenreningen utan att kunna redovisa en godtagbar lösning för hur Akzos avloppsvatten ska kunna tas emot i

reningsanläggningen är en fortsatt provotid inte motiverad och bör därför inte medges.

2.4.4. *Naturvårdsverkets yrkande, förslag till slutliga villkor i första respektive andra hand*

Naturvårdsverket vill framhålla att de utsläppsnivåer och villkor som diskuteras i detta mål inte i första hand bör jämföras med de senaste årens utsläpp då reningsanläggningen kan sägas ha haft en provisorisk utformning och provisoriska villkor gällt. Istället bör jämförelse göras med de utsläppsnivåer som förelåg före avstängningen av den aeroba delen av bioreningen och de villkor som gällde då. Dessa villkor föreskrevs av mark- och miljödomstolen i dom 2000-10-20 och utgick sålunda från dåvarande teknik. Naturvårdsverkets grundläggande inställning är att det är rimligt att de framtida utsläppen med dagens teknik inte ska behöva överstiga de utsläppsnivåer som föreskrevs för snart 20 år sen. Detta bör vara möjligt oaktat att problemen med legionella gjort att aerob rening av avloppsvattnet från Domsjöns egen verksamhet inte längre kan anses aktuell. Med hänsyn till att recipienten inte uppnår god status, och inte heller gjorde det för år 2012, finns det dessutom skäl att skärpa villkoren även jämfört med domen år 2000.

Naturvårdsverket har i tidigare yttrande yrkat att villkor ska anges i enheten ”kg per ton massa”. Naturvårdsverkets uppfattning är att produktionsrelaterade villkor är att föredra framför villkor i absoluta tal (t.ex. ton per dygn eller år) eftersom det tillförsäkrar att utsläppen hålls låga även i det fall att den verkliga produktionsnivån väsentligt understiger den tillståndsgivna. Beträffande Domsjöns produktion av dissolvingmassa finns heller inga BAT-AEL för utsläpp till vatten, vilka skulle ha gett en övre tillåten gräns som måste innehållas under normala driftförhållanden. Domsjö har invänt mot produktionsrelaterade villkor detta och menat att p.g.a. den diversifierade produktion som bolaget har är det olämpligt att relatera utsläppsvillkoren till massaproduktionen. Naturvårdsverket kan i detta fall godta att villkoren även fortsättningsvis anges i absoluta tal.

Naturvårdsverkets yrkande i första hand innebär att permanent tillstånd ges för Domsjö att förutom sitt eget avloppsvatten även behandla avloppsvatten från SEKAB i sin reningsanläggning. För avloppsvatten från Akzo innebär vårt yrkande att ett tidsbegränsat tillstånd ges att som längst till och med den 31 december 2020 ta emot detta. De yrkade villkorsnivåerna är med anledning av detta uppdelade i vad som ska gälla t.o.m. 31 december 2020 respektive fr.o.m. 1 januari 2021. Förutom att fr.o.m. denna tidpunkt endast avloppsvatten från Domsjö och SEKAB får renas i bioreningen förutsätts också att åtgärder vidtagits för en förbättrad rening, i enlighet med vad bolaget redovisat i ansökningshandlingarna.

Naturvårdsverkets yrkande i andra hand utgår från att Domsjö ges permanent tillstånd att även ta emot avloppsvatten från Akzo.

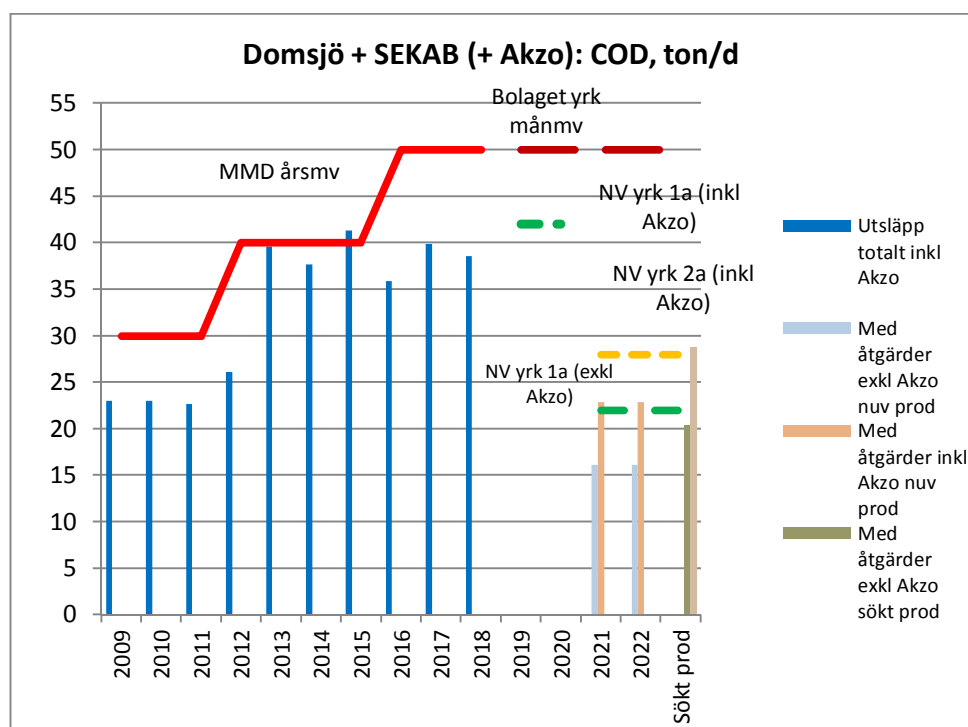
Vad gäller risken för toxisk påverkan bedömer vi att utsläppet av organiska ämnen (COD) och i viss mån suspenderade ämnen (SÄ GF/A) har störst betydelse. Dessa utsläpp bör i vart fall inte tillåtas överstiga den nivå som tidigare, före 2012, gällde som villkor. För recipientens näringsstatus har utsläppen av näringsämnen, kväve och fosfor störst betydelse, i synnerhet fosfor. Villkor för dessa ämnen saknas i nu gällande tillstånd. Det är angeläget att i det

nya tillståndet föreskrivs villkor som säkerställer att utsläppen av kväve och fosfor minskar. Slutligen bedömer vi att det finns risk att utsläppen av kylvatten kan påverka fiskvandringen i Moälven, och i viss mån även organismsamhället i Moälvens nedre del. Åtgärder för att minska utsläppet av varmt vatten bör därför övervägas.

Utöver vad Naturvårdsverket här anför som motiv till sina yrkanden hänvisar vi till vårt yttrande 2018-06-29, avsnitt 2.2. Naturvårdsverket har i yttrande daterat 2018-06-29 redovisat beräkning av vilken utsläppsnivå som skulle kunna uppnås efter att Akzos avloppsvatten kopplats bort och utsläppsbegränsande åtgärder vidtagits. För villkor som ska gälla fram till dess har vi i huvudsak utgått från vad bolaget uppnått under dagens förhållanden.

2.4.4.1. COD

I nedanstående figur V1 visas historiska och beräknade framtida utsläpp av COD, uppräknade till sökt produktion, samt nuvarande och yrkade villkorsnivåer.

Figur V1 Utsläpp av COD från Domsjö, SEKAB och Akzo

Figur V1 visar att bolaget i dagsläget klarar att hålla utsläppen på under 40 ton/d. Omkoppling av barkpressvattnet till bioreningen, vilket bör kunna ske tämligen omgående, kommer att ytterligare kunna minska utsläppet. Naturvårdsverket har tidigare i prövotidsärendet yrkat att ett villkor på högst 42 ton/d skulle föreskrivas. Vi kvarstår i detta ställningstagande och anser att denna nivå kan föreskrivas att gälla t.o.m. den 31 december 2020 då Akzos avloppsvatten enligt vårt förstahandsyrkande ska kopplas bort.

Baserat på bolagets uppgifter beräknar Naturvårdsverket att utsläppet efter åtgärder, men med Akzos avloppsvatten kvar, i dagsläget kan nedbringas till 23 ton/d, vilket uppräknat till sökt produktion skulle innebära 29 ton/d. Med Akzos avloppsvatten bortkopplad till en separat reningsanläggning skulle utsläppet från

Domsjö efter åtgärder kunna minskas till i dagsläget 16 ton/d, uppräknat till sökt produktion 23 ton/d.

För att medverka till en bättre status i recipienten behöver utsläppet minskas inte endast jämfört med de senaste årens utsläppsnivåer utan även i jämförelse med utsläppet före år 2012. Med Naturvårdsverkets förstahandsyrkande, att Domsjö inte ges permanent tillstånd att ta emot avloppsvatten från Akzo, måste ur recipientssynpunkt beaktas att utöver det utsläpp som villkorsregleras i detta tillkommer ett utsläpp från Akzo vilket kommer att regleras i en särskild tillståndsdöm. Med marginal för detta anser Naturvårdsverket att som villkor för Domsjö utsläpp av avloppsvatten från den egna verksamheten och från SEKAB bör föreskrivas att fr.o.m. den 1 januari 2021 får utsläppet uppgå till högst 20 ton/d.

I det fall att domstolen ger Domsjö tillstånd att även fortsättningsvis ta emot avloppsvatten från Akzo anser Naturvårdsverket att som villkor bör föreskrivas att utsläppet fr.o.m. den 1 januari 2021 får uppgå till högst 28 ton/d. Detta grundar sig bl.a. på att vi anser att det är möjligt att åstadkomma en högre reningsgrad i tillkommande biorening, särskilt om aerob rening tillämpas för Akzos avloppsvatten.

Naturvårdsverket yrkar i första hand att, efter att Akzos avloppsvatten kopplats bort, utsläppet av COD från Domsjö inklusive avloppsvatten från SEKAB fr.o.m. 1 januari 2021 får uppgå till högst 22 ton/d som årsmedelvärde.

I det fall att Akzos avloppsvatten även i fortsättningen ska behandlas i en gemensam reningsanläggning vid Domsjö innebär Domsjö's åtgärdsförslag ett framtida utsläpp på 29 ton/d, vid sökt produktion. Med tidigare utformning av bioreningen låg före år 2012 låg det samlade utsläppet på strax över 20 ton COD/d.

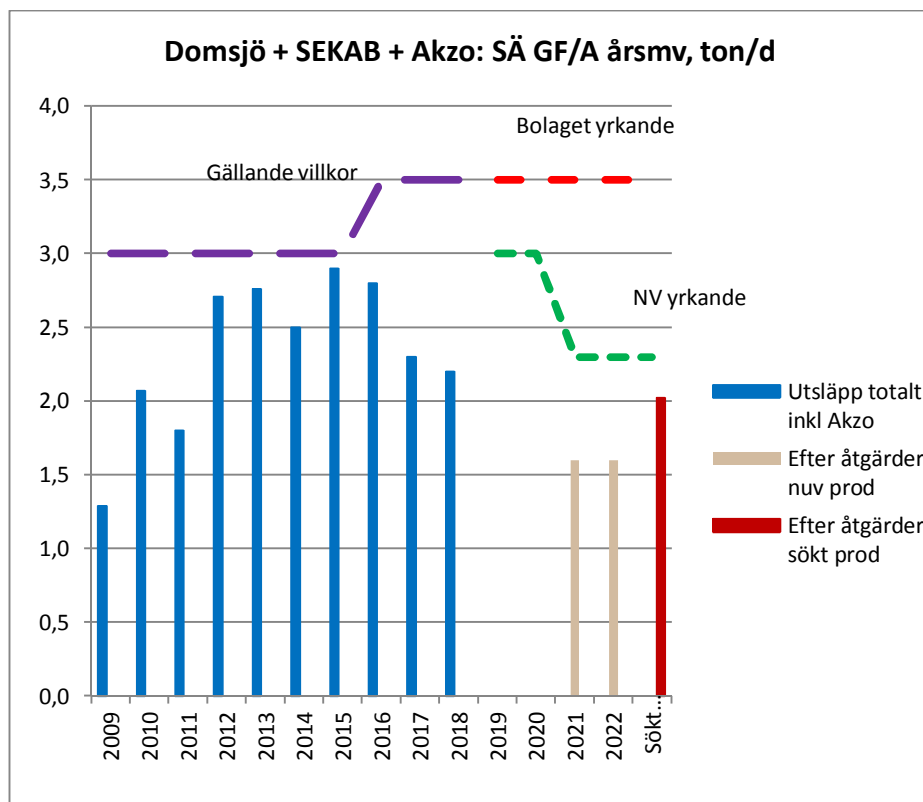
I andra hand yrkar därför Naturvårdsverket att utsläppet av COD från Domsjö inklusive avloppsvatten från SEKAB och Akzo fr.o.m. 1 januari 2021 får uppgå till högst 28 ton/d som årsmedelvärde.

Bolaget har yrkat att tillsynsmyndigheten ska bemyndigas att avseende utsläpp till vatten av syreförbrukande ämnen godkänna byte av analysparameter från COD till TOC. Naturvårdsverket har inget att erinra mot vad vi förstår är andemeningen med den föreslagna delegationen. Vi anser dock att delegationen ska formuleras på ett något annorlunda sätt, ändringar jämfört med bolagets förslag markerade med understrykning.

”Tillsynsmyndigheten bemyndigas med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken avseende utsläpp till vatten av organiska ämnen föreskriva vilket utsläppsvärde för parametern TOC som ska gälla som villkor istället för det i domen föreskrivna villkoret angivet som COD.”

Rättelse: På sid. 9 i vårt senaste yttrande, daterat 2018-06-29, anges felaktigt att tillståndet för SEKAB ger SEKAB rätt att avleda 5 ton COD/d till Domsjö's biorening. Det ska rätteligen stå 5 ton TOC/d.

I nedanstående figur V2 visas historiska och beräknade framtida utsläpp av suspenderade ämnen, SÄ GF/A, uppräknade till sökt produktion, samt nuvarande och yrkade villkorsnivåer.

Figur

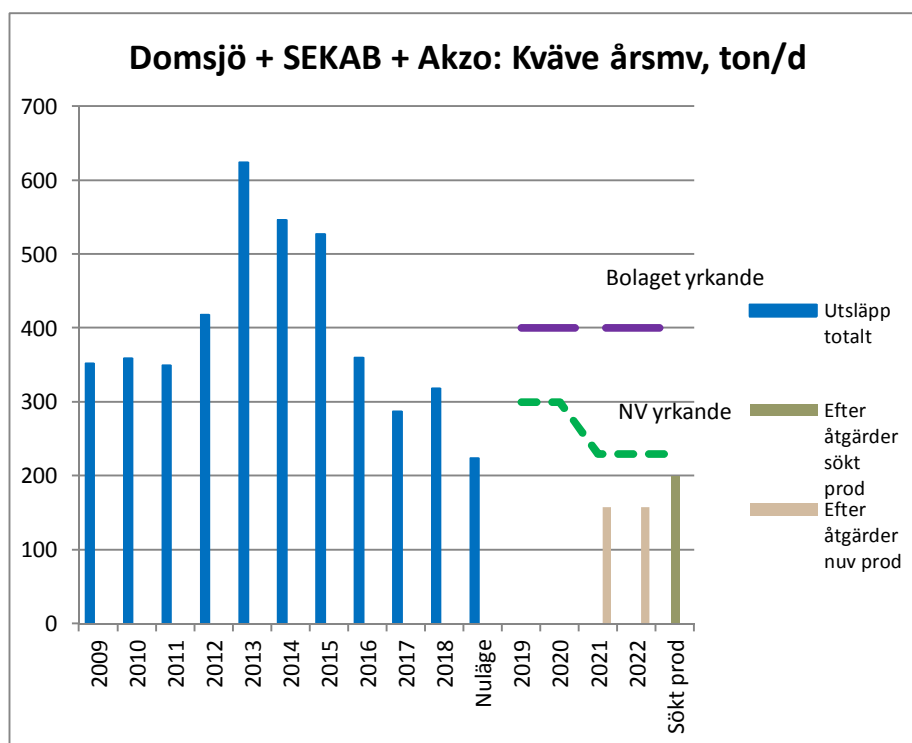
V2 Utsläpp av COD från Domsjö, SEKAB och Akzo

Figur V2 visar att bolaget i dagsläget klarar att hålla utsläppen på under ca 2,3 ton/d. By-passvatten från Akzo bidrar i liten grad till utsläppet av suspenderade ämnen. Däremot påverkar, som framgått av bolagets redovisning, det avloppsvatten från Akzo som går igenom bioreningen slammets sedimenteringsegenskaper. Naturvårdsverket har tidigare i prövotidsärendet yrkat att ett villkor på högst 3,0 ton/d skulle föreskrivas. Vi kvarstår i detta ställningstagande och anser att denna nivå kan föreskrivas att gälla t.o.m. den 31 december 2020.

Baserat på bolagets uppgifter beräknar Naturvårdsverket att utsläppet efter åtgärder, men med uppräknade till full sökt produktion, kan hållas under 2,0 ton/d. Naturvårdsverket yrkar att som villkor ska gälla att utsläppet får uppgå till högst 2,3 ton/d som årsmedelvärde.

2.4.4.3. Kväve

I nedanstående figur V3 visas historiska och beräknade framtida utsläpp av kväve, uppräknade till sökt produktion, samt nuvarande och yrkade villkorsnivåer.

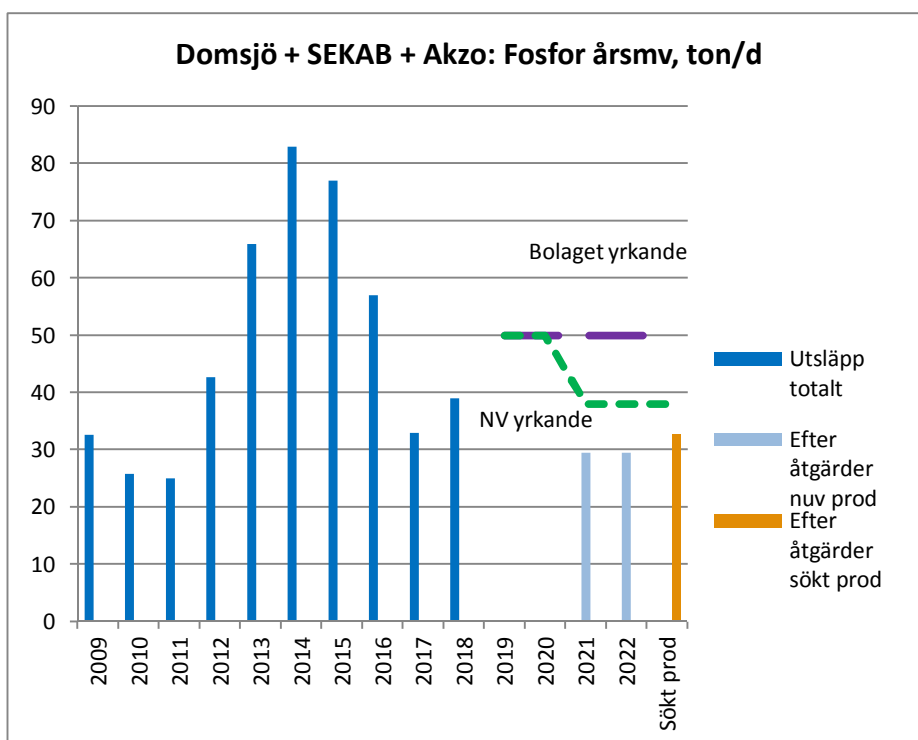
Figur V3 Utsläpp av kväve från Domsjö, SEKAB och Akzo

Figur V3 visar att bolaget i dagsläget klarar att hålla utsläppen på ca 300 kg/d som årsmedelvärde. By-passvatten från Akzo bidrar i liten grad till utsläppet av suspenderade ämnen. Hur det avloppsvatten från Akzo som går igenom bio-reningen påverkar utsläppet av närsalter är oklart. Efter åtgärder beräknar Naturvårdsverket baserat på bolagets uppgifter att utsläppet kan hållas under 200 kg/d, vid sökt produktion.

Naturvårdsverket anser att som villkor bör föreskrivas att t.o.m. 31/12 2020 får utsläppet som årsmedelvärde högst uppgå till 300 kg/d, fr.o.m. 1/1 2021 högst 230 kg/d.

2.4.4.4. Fosfor

I nedanstående figur V4 visas historiska och beräknade framtida utsläpp av fosfor, uppräknade till sökt produktion, samt nuvarande och yrkade villkorsnivåer.

Figur V4 Utsläpp av fosfor från Domsjö, SEKAB och Akzo

Figur V4 visar att bolaget i dagsläget klarar att hålla utsläppen på under 40 kg/d som årsmedelvärde. By-passvatten från Akzo bidrar i liten grad till utsläppet av suspenderade ämnen. Hur det avloppsvatten från Akzo som går igenom bio-reningen påverkar utsläppet av närsalter är oklart. Efter åtgärder beräknar Naturvårdsverket baserat på bolagets uppgifter att utsläppet kan hållas vid strax över 30 kg/d, vid sökt produktion.

Naturvårdsverket anser att som villkor bör föreskrivas att t.o.m. 31/12 2020 får utsläppet som årsmedelvärde högst uppgå till 50 kg/d, fr.o.m. 1/1 2021 högst 38 kg/d.

2.4.5. Yrkande i tredje hand, uppskjuten fråga

Som framgått ovan yrkar Naturvårdsverket, liksom tidigare, att frågan om slutliga villkor ska avgöras i den nu kommande domen. För det fall att mark- och miljödomstolen ändå skjuter upp frågan anser Naturvårdsverket att utredningstiden ska göras kortare än vad bolaget yrkat. Utredningarna bör redovisas senast den 1 januari 2020.

Utredning

Bolagets förslag till utredningsvillkor U5 och U6 kan i övrigt godtas, men med justeringar att utredningarna ska genomföras i samråd med tillsynsmyndigheten och att målsättningar bör anges för utredningen. Naturvårdsverket anser att målsättningen ska vara att uppnå följande faktiska utsläpp vid sökt produktion.

Avloppsvatten från		Domsjö SEKAB	Domsjö SEKAB
--------------------	--	-----------------	-----------------

			Akzo
COD	ton/d	15	20
SÄ GF/A	ton/d	1,5	1,5
Kväve	kg/d	150	150
Fosfor	kg/d	25	25

Provisoriska villkor

Under provotiden anser Naturvårdsverket att följande provisoriska föreskrifter ska gälla.

Avloppsvatten från		Domsjö SEKAB Akzo
COD, i första hand	ton/d	42
SÄ GF/A	ton/d	3,0
Kväve	kg/d	300
Fosfor	kg/d	50

2.5. Utsläpp till luft

2.5.1. Generella synpunkter angående mätning och utformning av utredningsföreskrifter

Bolaget har motsatt sig att det ska anges uttryckligen i utredningsvillkoret att bolaget ska följa upp och kontrollera tillförlitligheten i mätsystemen vid samtliga utsläppskällor avseende utsläppen av svaveldioxid, svavelväte, kväveoxider och stoft. Bolaget har istället åtagit sig att inkludera i kontrollprogrammet att en särskild kontroll ska genomföras som en utökad periodisk besiktning av mätsystemen för svaveldioxid under 2019 respektive svavelväte från sulfutluppanorna under 2020.

Naturvårdsverket vidhåller krav på att en oberoende särskild granskning av mätsystemen ska göras mot bakgrund av de problem med mätning som förekommit. Periodiska besiktningar har gjorts tidigare, uppenbarligen utan att mätsystemen granskats tillräckligt eller att detta inte uppmärksammats tillräckligt. Vi vidhåller därför att det ska skrivas in särskilt i villkor att en sådan särskild granskning ska ske.

Vidare har bolaget invänt att det inte behöver anges några målnivåer i utredningsvillkoret eftersom det ingår att utreda alla tillämpliga tekniker.

Naturvårdsverket har inte någon annan uppfattning än bolaget om att utredningsvillkoret innebär att samtliga tillämpliga tekniker ska utredas. Syftet med utredningarna är att kunna begränsa utsläppen. Bolaget ska efter utredningarna visa att bästa möjliga teknik, som inte är orimligt kostsam, kommer användas. För att utredningen ska bli tillräcklig långtgående, men inte heller orimligt långtgående är det lämpligt att det i utredningsvillkoret ges anvisning om vilka målnivåer som utredningen ska omfatta. Detta får sägas vara praxis vid utredningsföreskrifter av detta slag.

2.5.2. Svaveldioxid, SO₂

I nedanstående figur L1 visas utsläppen av svavel vid svenska sulfat- och sulfitmässbruk år 2017. För att få motsvarande mängd som svaveldioxid ska staplarna i figuren multipliceras med faktorn 2. Utsläppet av SO₂ från Domsjö var alltså 600 ton år 2017.

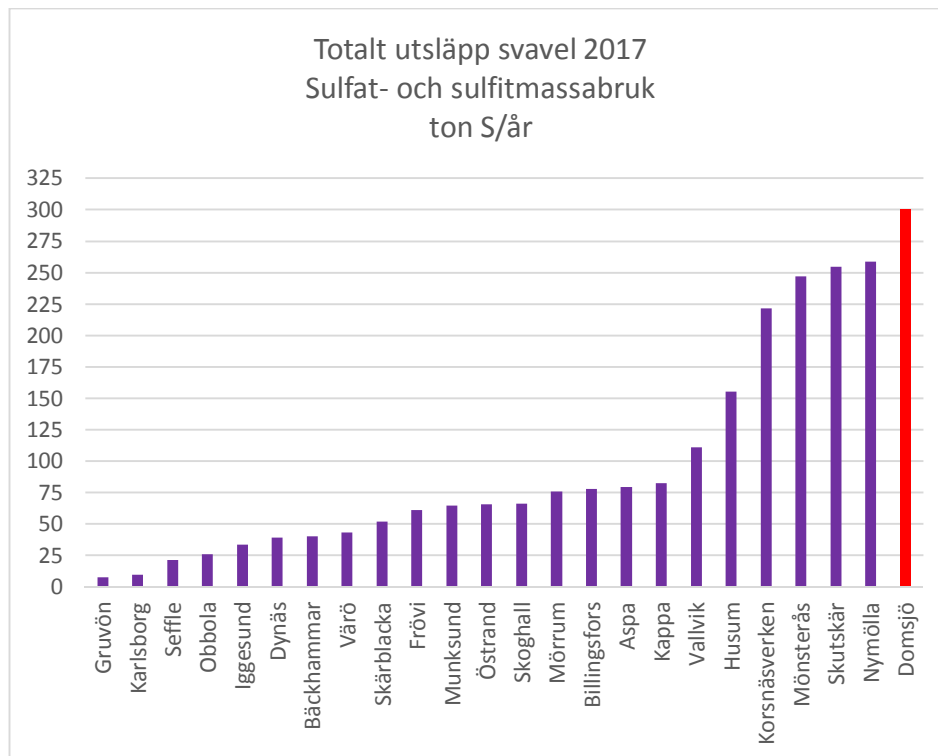

Fig. L1. Utsläpp av svavel från svenska sulfat- och sulfitmässbruk

Som figur L1 visar står Domsjö för det största utsläppet av svavel av samtliga svenska mässbruk, vilket gör det till en nationellt betydande utsläppskälla.

Bolaget har anfört att det är olämpligt att föreskriva ett produktionsrelaterat villkor som endast relaterar utsläppen av svaveldioxid till produktionen av massa eftersom det även produceras etanol och lignin i anläggningen.

Svavelutsläppen härrör från i första hand lutpannorna, i viss mån från blås-gasskrubber och bisulfittorn. Dessa är en del av massaprocessen och är relaterade till massaproduktionen. Lignintorkarna står för endast ca 10 % av utsläppet. Produkterna etanol och lignin härrör från produktionen av sulfitmassa. Naturvårdsverket anser därför att det är möjligt och lämpligt att relatera villkor för svavel till massaproduktionen. Vi kan dock för den provisoriska föreskriften och för utredningsmålet, om det sätts tillräckligt långtgående, godta att nivån sätts i enheten ”ton per år”. För ett kommande slutligt villkor vidhåller vi att det är lämpligt med ett produktionsrelaterat villkor.

Bolaget har yrkat 800 ton svaveldioxid som provisorisk föreskrift. Eftersom bolagets mätutrustning inte varit tillförlitligt är det svårt att bedöma vad som är rimligt på kort sikt. Naturvårdsverket medger därför denna nivå, under förutsättning att nya mätningar sker snarast och att provotiden görs så kort som möjligt. Naturvårdsverket vidhåller att utredning om möjligheterna att minska utsläppen av svaveldioxid bör redovisas senast den 30 juni 2020.

Naturvårdsverket vidhåller likaså att målsättningsvärden ska anges för utredningen. Även dessa är svåra att sätta p.g.a. osäkerheten i mätresultat, men Naturvårdsverket anser att utredningsmålet kan sättas till 400 ton svaveldioxid per år.

Uppmätta och beräknade utsläpp samt villkor och målsättningsvärden enligt ovan illustreras i nedanstående figur L2.

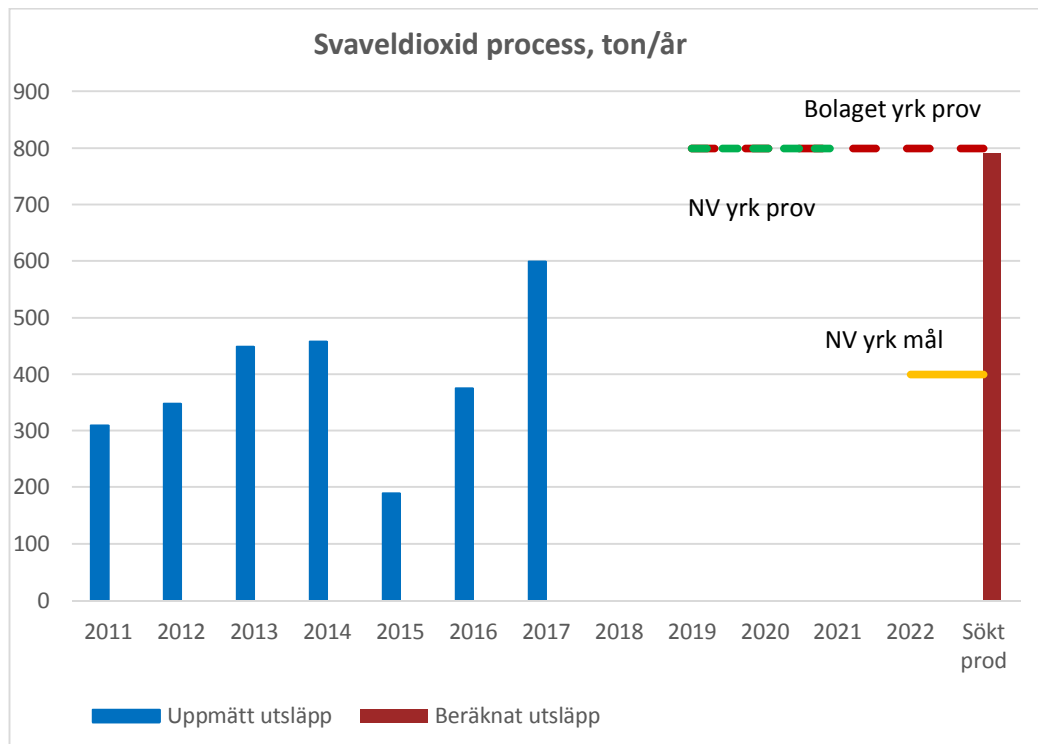

Fig. L2. Utsläpp av svaveldioxid

2.5.3. Svavelväte, H_2S , och andra illaluktande svavelföreningar

2.5.3.1. Lutpannor

Bolaget har motsatt sig att villkor föreskrivs för svavelväte ifrån lutpannorna, med motiveringen att det inte behövs och att det är för kostsamt att mäta.

Enligt Naturvårdsverkets uppfattning är de nuvarande villkoren för svavelväte mycket frikostiga. Tekniska förutsättningar finns att innehålla betydligt strängare utsläppsvärden. Naturvårdsverket håller det för troligt att det i dagsläget är sedimenteringsbassängerna som ger de största olägenheterna för närboende. Utsläpp av svavelväte i de nivåer som nuvarande villkor tillåter skulle dock riskera att medföra störningar.

Vad gäller mätningar finns samma frågeställning för sulfatmassabruken. För dessa finns BAT-AEL angivna som TRS (= totalt reducerade svavelföreningar, varav svavelväte är en av fyra vanligt förekommande vid sulfatmassabruk). Halterna är satta till 1-10 mg/nm^3 som årsmedelvärde och 1-5 mg/nm^3 som dygnsmedelvärde. Mätutrustning för TRS är relativt kostsamma varför vissa sulfatbruk efter parallellmätningar fått dispens att använda H_2S istället som utsläppsparameter, vilket innebär lägre kostnad. I några fall förekommer att det getts dispens att använda kolmonoxid (CO) som indikator och alternativvärde. Det finns sålunda möjligheter att finna mättekniska lösningar till en lägre kostnad.

Naturvårdsverket vidhåller sitt yrkande om utsläppsnivåer för utredning och som provisorisk föreskrift. För den provisoriska föreskriften PL3 vill vi dock förtydliga och rätta skrivningen på så sätt att värdet 20 mg/nm³ får överskridas högst 5 % av drifttiden *per månad* (inte: ”som månadsmedelvärde”).

2.5.3.2. Sedimenteringsbassänger

Bolaget har åtagit sig att utreda åtgärder för att minska utsläpp av illaluktande svavelföreningar och att redovisa denna senast ett år från det att tillståndet vunnit laga kraft. Naturvårdsverket delar bolagets uppfattning att denna utredning p.g.a. lokala störningar bör göras skyndsamt och redovisas i särskild ordning. Vi föreslår dock att tiden för redovisning anges med datum, 31 december 2018. Det är också lämpligt att ange, som bolaget föreslagit, att utredningen även bör avse andra illaluktande svavelföreningar utöver svavelväte.

2.5.4. Utsläpp av kväveoxid från sulfutlupannorna

Bolaget har tidigare åberopat osäkra mätdata som skäl för att frågan ska skjutas upp och dispens meddelas. Bolaget uppger nu i sitt bemötande att ny mätutrustning installerats, men att även den p.g.a. misstag i installationen gett felaktiga värden. Bolaget yrkar att frågan skjuts upp med redovisning 30 september 2019 då tillförlitliga mätvärden ska kunna presenteras.

Naturvårdsverket har ingen invändning mot att tillförlitliga mätvärden ges in till domstolen den 30 september 2019 och att frågan om vilket utsläppsvärde som ska tillåtas enligt dispensen omprövas då. Naturvårdsverket vidhåller dock att bolaget ska utreda teknik för att reducera kväveoxidutsläppet ifrån lupannorna, i första hand SNCR-teknik med insprutning av gasformig ammoniak och att en sådan utredning bör inges senast den 30 juni 2020.

Naturvårdsverket vidhåller sitt yrkande om provisorisk föreskrift och utsläppsvärde som dispens enligt IUF. Vi vill dock förtydliga att utsläppsvärdet ska avse varje panna för sig. Vad gäller dispensens längd kan vi godta att den utsträcks t.o.m. 30 juni 2021.

2.5.5. Utsläpp av stoft

2.5.5.1. Utsläpp av stoft från sulfutlupannor

Naturvårdsverket anser att brister i mätsystemet inte kan anses vara att hänföra till anläggningens tekniska egenskaper på sådant sätt som avses i 1 kap. 16 § IUF. Det bolaget har anfört kan därför inte utgöra skäl för dispens enligt bestämmelsen.

Angående utsläppsvärde har Naturvårdsverket svårt att förstå bolagets argumentation att det skulle vara enklare att mäta mängden stoft istället för koncentrationen. För att beräkna mängden behövs även tillförlitliga mätvärden för rökgasflödet (mängd = halt * rökgasflöde). Det är därför tvärtom enklare att bara mäta koncentration. Fördelen för bolaget med ett mängdvillkor är att om detta utgår från sökt produktion kommer bolaget ha en extra marginal vid lägre produktion. Naturvårdsverket vidhåller att utsläppsvärdet, på samma sätt som BAT-AEL är angivna, bör anges som koncentration (mg/Nm³). Vi vill även förtydliga att utsläppsvärdet ska gälla varje panna var för sig.

Bolaget uppger nu att nya mätplatser kan vara i drift i juli 2019. Prövotidsredovisning bör därmed kunna ske tillsammans med övriga prövotidsfrågor för

utsläpp till luft senast den 30 juni 2020. Naturvårdsverket har tidigare yrkat att den tidsbegränsade dispensen ska gälla t.o.m. den 31 december 2020. Vi kan godta att tiden för dispens utsträcks till den 30 juni 2021.

Naturvårdsverket vidhåller de utsläppsvärden som yrkats i tidigare yttrande, d.v.s. som provisorisk föreskrift 120 mg/Nm³ och som utredningsmål 20 mg/Nm³ (torr gas och 5 % syre)

2.5.5.2. Utsläpp av stoft från lignintorkar

Bolaget har godtagit att stoftutsläpp från lignintorkarna och sulfutluppanorna bör regleras var för sig och föreslagit en provisorisk föreskrift för utsläpp av stoft från lignintorkarna med ett riktvärde om 40 mg/Nm³.

Naturvårdsverket ser positivt på att bolaget föreslår ett villkor som reglerar utsläpp från lignintorkarna av stoft som koncentration. Bolaget har emellertid inte motiverat den föreslagna villkorsnivån. Naturvårdsverket anser att bolagets villkorsförslag är alltför rymligt i förhållande till utsläppen under 2016–2017.

Eftersom det är fråga om befintlig utrustning och nuvarande mätresultat bör kunna betraktas som tillförlitliga ändrar Naturvårdsverket sin inställning och ser inte att det finns behov av att sätta stoftutsläppen från lignintorkarna på provotid. Naturvårdsverket ansluter sig därför till länsstyrelsens förslag till slutligt villkor, 25 mg/Nm³ tg.

2.6. Energihushållning

2.6.1. Mål för energieffektivisering

Naturvårdsverket har i yttrande 2018-06-29 åberopat den energiöverenskommelse som 2016 träffades mellan regeringen och tre ytterligare riksdagspartier och regeringens proposition 2017/18:228. Riksdagen har sedermera, den 19 juni 2018 fattat beslut med anledning av propositionen vilket innebär målsättningen att Sverige år 2030 ska ha 50 procent effektivare energianvändning (lägre tillförd energi i förhållande till BNP) än 2005². Målet innebär en minskning med 2,73 procent per år räknat över hela perioden.

I vårt tidigare yttrande åberopade vi också EU-kommissionens förslag från november 2016 om ett nytt mål för energieffektivisering och de förhandlingar mellan kommissionen och parlamentet som pågick. Dessa förhandlingar har nu slutförts och den 17 juli 2018 träffades en överenskommelse mellan EU-kommissionen, EU-parlamentet och ministerrådet vilken innebär att målet höjs från det tidigare 27 procent till att som mål ska gälla att uppnå 32,5 procent energieffektivisering till år 2030 i jämförelse med år 2005³. Detta innebär i genomsnitt en minskning med 1,56 procent per år under tidsperioden.

Liksom tidigare hävdar vi att dessa gemensamma samhälleliga mål bör vara utgångspunkten vid tillståndsprovning enligt miljöbalken.

---

² Regeringens proposition 2017/18:228.

³ [http://www.europarl.europa.eu/RegData/commissions/itre/inag/2018/07-17/ITRE_AG\(2018\)625417_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/commissions/itre/inag/2018/07-17/ITRE_AG(2018)625417_EN.pdf)

2.6.2. Utredning om ökad elproduktion, EU1

Bolaget har invänt mot Naturvårdsverket och hävdat att det skulle vara den företagsorganisatoriska hemvisten för turbinen som är avgörande för om denna del ska ingå i tillståndsprovningen. Naturvårdsverket delar inte den uppfattningen. Tillståndsprovningen avser en anläggning, inte ett visst företag. Den avgränsning som bolaget gör är ingen naturlig avgränsning vilket vi redogjort för i tidigare yttrande. Konsekvensen av att dela upp en anläggning i mindre bitar skulle göra att någon helhetssyn inte kan bibehållas, vilket är grundläggande för provning enligt miljöbalken.

Oberoende av vilken uppfattning man har vad gäller avgränsningen med turbinen som en "isolerad ö" eller inte, menar vi att krav kan ställas på Domsjö att utnyttja den ånga som produceras i de egna pannorna på ett energieffektivt sätt. Om det av "företagsorganiska" skäl inte kan ske i den turbin som Övik Energi äger är det upp till Domsjö att försöka finna andra lösningar. För att detta ska bli tydligt föreslår vi att utredningsföreskriften omformuleras till att gälla nyttiggörandet av ånga.

Naturvårdsverkets yrkande kvarstår därmed med den justeringen.

2.6.3. Utredning om nyttiggörande av biogas, EU2

Naturvårdsverket vidhåller tidigare yrkande.

2.6.4. Energihushållningsplan, EU3

I första hand vidhåller Naturvårdsverket sitt tidigare yrkande om att frågan om energihushållningsplan ska ingå i den uppskjutna frågan om energihushållning och att bolaget ska upprätta en energihushållningsplan som ska redovisas i detta mål till mark- och miljödomstolen senast den 1 juli 2020.

Bolaget har i sitt bemötande motsatt sig att frågan ska skjutas upp och istället föreslagit som slutligt ska föreskrivas följande angående fortsatta åtgärder för energihushållning.

"Bolaget ska vart fjärde år med början år 2021 ge in en energihushållningsplan till tillsynsmyndigheten. I planen ska redovisas planerade energihushållningsåtgärder samt resultatet av genomförda åtgärder. Åtgärder ska i skäligen utsträckning successivt vidtas för att minska energianvändningen."

För det fall att mark- och miljödomstolen ogillar Naturvårdsverkets förstahandsyrkande om uppskjuten fråga och fortsatt utredning i detta mål yrkar vi i andra hand att följande slutliga villkor föreskrivs.

E1. Bolaget ska vart fjärde år med början senast den 1 juli 2020 ge in en energihushållningsplan till tillsynsmyndigheten. Syftet med planen ska vara att effektivisera och minska energianvändningen relativt produktionen samt att öka andelen egenproducerad el. Av planen ska följande framgå.

- *Vilka åtgärder som är tekniskt möjliga att genomföra, samt kostnaderna och energibesparingen för dessa.*
- *Kostnadskalkyler omfattande minst total investeringskostnad och återbetalningstid, grundad på åtgärdernas livscykelkostnader.*

- *Vilka åtgärder som har genomförts och bedömning av vilka åtgärder som är skäligen att genomföra kommande fyraårsperiod samt en motivering av varför övriga åtgärder inte bedöms skäligen.*

Åtgärder för energieffektivisering ska successivt vidtas.

Tillsynsmyndigheten får meddela skäligen villkor om vilka energihushållningsåtgärder, framtagna inom ramen för planen, som ska genomföras och inom vilken tid

Skillnaden mellan bolagets villkorsförslag är som framgår en tydligare beskrivning av vilket underlag energihushållningsplanen ska innehålla, samt att tillsynsmyndigheten ges delegation att föreskriva om att åtgärder ska vidtas. Utan en sådan delegation innebär villkoret i praktiken inget som inte redan gäller av hänsynsregeln i 2 kap 5 § miljöbalken.

2.7. Natura 2000-bestämmelserna

Mark- och miljödomstolen har i föreläggande (aktbilaga 108) ställt ett antal frågor till bl.a. Naturvårdsverket. Naturvårdsverket anför med anledning av dessa frågor följande.

I enlighet med praxis ska 7 kap. 28 a § miljöbalken tillämpas på så sätt att en bedömning av huruvida en verksamhet är tillståndspliktig enligt bestämmelsen ska göras tillsammans med andra pågående och planerade verksamheter och åtgärder som också påverkar området. (se t.ex. det av domstolen hänvisade domen från Mark- och miljööverdomstolen 2018-08-28 i mål M 10335-17). MMÖD uttalade i det hänvisade avgörandet att en bedömning av om den sökta ändringen kräver Natura 2000-tillstånd ska ske tillsammans med påverkan från den pågående verksamheten. MMÖD angav bl.a. att ett annat synsätt skulle kunna göra det möjligt att undgå en Natura 2000-prövning genom att successivt genomföra ändringar som var och en betraktad för sig inte når upp till kravet på tillstånd men som sammantagna över tid kan påverka miljön på ett betydande sätt. Ett sådant förfarandesätt ansågs inte överensstamma med direktivets syfte och ansågs heller inte vara förenligt med innebörden av bestämmelsen 7 kap. 28 b § som uttryckligen säger att pågående verksamhet ska vägas in i bedömningen av om tillstånd kan lämnas.

Till skillnad från det av domstolen hänvisade avgörandet föranleds inte miljöprövningen i det här aktuella fallet av att det ska ske någon ändring av verksamheten. Den verksamhet som ansökan avser har bedrivits på platsen sedan lång tid tillbaka och bedrivs med ett tillstånd från 1985. Verksamheten har dock inte tidigare prövats enligt Natura 2000-bestämmelserna.

Enligt övergångsbestämmelserna till införandet av bestämmelserna krävs inte tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för verksamheter som påbörjats före den 1 juli 2001. I förarbetena angavs att övergångsbestämmelsen skulle utgå från att pågående verksamheter normalt sett redan har bedömts i enlighet med direktivets krav eller att en sådan bedömning pågår. Det framgår vidare av såväl förarbeten (se prop. 2000/01:111, s. 49-50) som praxis att avsikten med övergångsbestämmelserna inte var att helt undanta befintliga verksamheter från att träffas av Natura 2000-bestämmelserna i samband med prövning av hela eller delar av verksamheten. Det skulle vara oförenligt med syftet med direktivet. Enligt Naturvårdsverket utgör därför övergångsbestämmelsens undantag för påbörjade verksamheter från tillståndsplikten i 7 kap. 28 a § miljöbalken inte något hinder

mot att i samband med en förnyad prövning av en verksamhet göra en prövning av om verksamheten lever upp till kraven enligt art- och habitatdirektivet.⁴

Naturvårdsverket anser, mot bakgrund av redogörelsen ovan, att en prövning i förhållande till 7 kap. 28 a och 28 b §§ miljöbalken inte ska begränsas till den sökta verksamhetens effekter i jämförelse med befintlig tillståndsgiven verksamhet, utan ska avse de samlade effekterna från verksamheten som ansökan avser. Naturvårdsverket anser således att bedömningen i detta fall avseende om verksamheten kräver ett tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken ska avse den samlade verksamhetens påverkan på Natura 2000-området Moälven.

Tillståndskravet enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken aktualiseras enligt bestämmelsen när en verksamhet eller åtgärd kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt.

Uttrycket *kan påverka* innebär att det är frågan om en riskbedömning. Det räcker med att det finns en risk för en betydande påverkan för att tillståndskravet enligt 7 kap. 28 a § MB ska aktualiseras, se t.ex. MÖDs dom i mål M 9583-11. I samma avgörande uttalade mark- och miljööverdomstolen också att även om det område som direkt påverkas kan synas ringa till sin storlek bör en tillståndsprövning enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken ske. Enligt Naturvårdsverket innebär det att bedömningen enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken utgör mer en allmän riskbedömning av verksamheten typiskt sett, innan verksamhetsutövaren eller myndigheten utvärderat de exakta effekterna på de arter och livsmiljöer som avses skyddas och vilka anpassningar av verksamheten som kan krävas för att minska sådana effekter. Av praxis från EU-domstolen framgår bl.a. följande till ledning för bedömningen av när ett Natura 2000-tillstånd krävs. ”...en sådan risk (anses) föreligga när det på grundval av objektiva kriterier inte kan uteslutas att nämnda plan/projekt har en betydande påverkan på det berörda området...” (se t ex domen i mål C-127/02, Waddenzee, stycke 44).

Bolagets slutsats avseende påverkan på Natura 2000-området utgår, som framgår ovan, från en för snäv avgränsning. Naturvårdsverket anser därför att det är tveksamt om det på befintligt underlag går att konstatera att det inte krävs något tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Den aktuella prövningen omfattar samtliga delar av verksamheten som kan innebära en påverkan på Natura 2000-området och miljöeffekterna från hela verksamheten. De utredningar som har gjorts inom ramen för ansökan avseende bl.a. temperaturhöjningar och toxicitet omfattar den samlade påverkan från hela verksamheten. Emellertid behöver bolaget i ansökan tydligare beskriva de kumulativa effekterna på värdena i Natura 2000-området från den samlade verksamheten. Av särskilt intresse är påverkan på lax och flodpärlmussla.

Naturvårdsverket anser sammantaget att det inte utifrån underlaget i målet går att konstatera att verksamheten, tillsammans med andra pågående eller planerade projekt, inte riskerar att på ett betydande sätt påverka skyddade livsmiljöer eller arter i Natura 2000-området. Naturvårdsverket anser att bolaget, mot denna bakgrund, behöver komplettera underlaget i målet med de uppgifter som behövs för att det ska gå att göra en bedömning av hela den ansökta verksamhetens påverkan på Natura 2000-området Moälven. Naturvårdsverket har inte haft

---

⁴ Se vidare Naturvårdsverkets handbok 2017:1, Förutsättningar för prövningar och tillsyn i Natura 2000-områden, s. 37-39.

möjlighet att i detalj bedöma vilken komplettering som behövs. Naturvårdsverket ser det dock inte som osannolikt att bolaget kan komplettera med detta i samband med huvudförhandling eller vid skriftväxling därefter och före målets slutliga avgörande.

Beslut om detta yttrande har fattats av enhetschefen Karin Dunér.

Vid den slutliga handläggningen av ärendet har i övrigt deltagit miljöjuristerna Linda Sjöo och Caroline Appelberg, biolog Julia Taylor samt teknisk handläggare Olof Åkesson, den sistnämnde föredragande.

För Naturvårdsverket

Karin Dunér

Olof Åkesson

Detta beslut har fattats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Kopia till:

Bolaget
Länsstyrelsen Västernorrland
Samhällsbyggnadsnämnden, Örnsköldsviks kommun